

Het Entrepotdok op het Kadijkseiland

Het Entrepotdok was vroeger door een muur afgesloten en alleen via het water of het poortgebouw te bereiken. Het poortgebouw op het Kadijkseiland werd in 1830 gebouwd naar ontwerp van stadsarchitect Jan de Greef (1784-1835).

Het bouwjaar staat in Romeinse cijfers in het fronton, aan beide zijden geflankeerd door de staf van Mercurius, god van de handel.

Na het passeren van de poort komt men bij een inmiddels dichtgezette galerij, waarachter de administratieve ruimten lagen. Het L-vormige poortgebouw werd bewaakt door hellebaardiers en bevatte ook de woningen van de directeur en een hoofdamtenaar. De hellebaardiers hadden hun onderkomen aan het water, nu privé voorzien van een bovenverdieping. De Greef heeft ook de pakhuizen 52 tot en met 78 ontworpen, welke in 1828/29 zijn gebouwd. Hij heeft hierbij een hele rij pakhuizen als

ensemble ontworpen, waarbij drie pakhuizen tezamen een eenheid vormen. De nummers 30 tot en met 35 zijn uit de zelfde periode en naar ontwerp van G. Moele jr. In 1885 zijn de eerste 13 pakhuizen ingestort. Hiervoor in de plaats zijn lage magazijnen gebouwd. De pakhuizen hebben een gemiddelde breedte van 5 meter en een hoogte van 15 meter. De diepte varieert tussen de 30 voor de eerste 38 en 40 meter vanaf nr 52.

Er is ook een syllabus beschikbaar met meer informatie over de geschiedenis van het Entrepotdok.

L. Witte
Tretjakovlaan 3
1064 WG Amsterdam
020 - 6146921
lopuck@hetnet.nl

Van pakhuis tot woonhuis

Dia-inleiding Entrepotdok

Tussen 1984 en 1989 zijn de pakhuizen van het Oud-Entrepotdok op het Kadijkseiland gerestaureerd en hebben de herbestemming van woonhuis gekregen. De bestaande elementen zijn zo goed mogelijk benut. Het probleem van de daglichttoetreding is opgelost door de panden uit te kernen. Hierdoor zijn er woningen met voldoende daglicht ontstaan, rond een binnenstraat of hof. In het plaveisel van de straat zitten glastegels die weer de eerste verdieping verlichten. Op de begane grond zijn

winkels, cafés en bergingen gerealiseerd. Bij de wandeling door het complex kan men de oude balken en standvinken in de binnenhoven nog waarnemen. Wilt u meer zien en horen over de renovatie van de pakhuizen, maar ook over de geschiedenis, de eigenaren, de gevelstenen met wapens, walvisvaart, over het Kadijkseiland, de Gekroonde Valk, Kromhout, katoenververijen, handel met de VOC en leveringen aan VOC schip 'Amsterdam' (momenteel een 'monument'): L. Witte geeft voor groepen een dia-inleiding 'Entrepotdok, Van Pakhuis tot Woonhuis'. Ook is het mogelijk een rondleiding te maken over het dok en het Kadijkseiland, altijd vanaf het Kadijkseiland, bereikbaar met bus 22.

Geschiedenis van de pakhuizen op het Kadijkseiland

De Hoogte Kadijk verkreeg bij de 17^e -eeuwse stadsuitleg een waterkerende functie. Op de noordzijde van de Kadijk zouden zich in het begin vooral scheepswerven en katoenververijen aan de Nieuwe Vaart vestigen. De zuidzijde, aan de kant van de Nieuwe Rapenburgergracht (= Entrepotdok), kreeg al begin van de 18^e eeuw een opslagfunctie. Pakhuizen lagen van oudsher aan het water bij de haven. De goederen werden op het IJ overgeladen op kleinere schepen, vanwaar ze naar een opslagplaats werden vervoerd. Deze opslagplaatsen zijn anders van bouw dan normale woonhuizen. De verdiepingen zijn lager en de panden zijn veel dieper, er hoeft immers geen daglicht naar binnen te stromen. De door luiken afsluitbare openingen dienen ter ventilering. De verdiepingen worden bereikt door kleine trappen aan de zijkant, waarbij de ene trap oplopend en de andere aflopend is. Hierdoor wordt de ruimte zo goed mogelijk benut. De waren werden deels met hijsraden opgehesen, deels omhoog gesjouwd.

In de 18^e eeuw (1700-1800) was een deel van de eigenaren ook walvisvaarder, wijnhandelaar en graanhandelaar op de Oostzee en werden de pakhuizen gebruikt zowel voor opslag van walvispek en traan, als van wijn en graan. Een ander deel handelde met de VOC en leverde wijn, ankers, hout, ossen, leer en tabak etc.

Het ontstaan van het Entrepot

Ten tijde van de Republiek werd Amsterdam de grote stapelplaats van West-Europa. Deze stapelmarkt was essentieel voor de handel en de overheid beschermde deze met tal van bepalingen. Aan het einde van de 18^e eeuw was de situatie van de handel en de scheepvaart minder florissant dan voorheen. Toen in 1810 Holland door Frankrijk werd ingelijfd, kwamen de handel, de vloot en de scheepvaart zo goed als stil te liggen. Een van de maatregelen die door de Fransen werd ingevoerd was de douanewetgeving. Hiertoe behoorde de opslag in een Entrepot, waarbij de goederen die voorheen in de pakhuizen van de compagnieën en kooplieden werden opgeslagen, nu in de door de douane

gecontroleerde en gesloten pakhuizen moesten worden geborgen. Na het vertrek van de Fransen in 1813 werd wel het douane- en het Entrepotstelsel opgeheven, maar een nieuwe wetgeving liet niet lang op zich wachten. Op 26 augustus 1822 werd de 'algemene wet' aangenomen. Tot op de dag van vandaag is deze wet het uitgangspunt gebleven voor

vele besluiten, voorschriften en bepalingen die tezamen de tegenwoordige douanewetgeving uitmaken. Voor de plaats van het Entrepot werd in 1827 de Nieuwe Rapenburgergracht gekozen. Er stonden al 51 pakhuizen, die meteen konden worden gebruikt en na sloop van woonhuizen werden er nog eens 33 pakhuizen bijgebouwd.

